

Орієнтиром для викладача при плануванні системи евристичних занять є особистість, яка здатна вирішувати всі завдання, що виникають під час оперативно-службової діяльності офіцера-прикордонника. Така особистість співвідноситься, по-перше, з особистісним потенціалом курсантів; по-друге, зі змістом освіти та організаційними формами, що забезпечують її отримання; по-третє, з засвоєнням курсантом евристичних методів навчання.

Висновки. Отже, нами було уточнено зміст основних понять евристичного навчання курсантів-прикордонників. Проаналізовано мету та методичні вимоги евристичного навчання курсантів-прикордонників. Узагальнено основні евристичні прийоми та прийоми евристичної розумової діяльності.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в розробленні методичного забезпечення питання методики евристичного навчання для курсантів-прикордонників.

Список використаної літератури:

1. Андреев В. И. Педагогическая эвристика для творческого саморазвития многомерного мышления и мудрости: монография / В. И. Андреев. – Казань : Центр инновационных технологий, 2015. – 288 с

2. Деніжна С. О. Культурологічні принципи технології евристичного навчання / С. О. Деніжна // Таврійські студії. Культурологія. – 2012. – № 1. – С 87–91.

3. Сірик Л. М. Основні концепції евристичного навчання у сучасній американській педагогіці / Л. М. Сірик // Педагогіка та психологія. – 2012. – Вип. 41. – С. 192–200.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ПОРУШЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ У СПЕЦІАЛЬНІЙ ПСИХОЛОГІЇ

УДК 159.922.74

Шевчук Ольга Миколаївна,
*студентка спеціальності 053 «Психологія»,
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»*

Актуальність проблеми. На сьогодні спостерігається певне збільшення кількості осіб з розумовою відсталістю. Першочерговим питанням на сьогодні є створення найоптимальніших умов для нормального розвитку та успішної корекції порушень у таких дітей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд теоретичних розробок проблеми розумової відсталості в спеціальній психології: Бондар В. І., Гаврилов О. В., Ілляшенко Т. Д., Ісаєв Д. Н., Липа В. А., Лубовський В. І., Матвеева М. П., Миронова С. П., Обухівська А. Г., Певзнер М. С., Петрова В. Г., Рубінштейн М. С., Синьов В. М., Стадненко Н. М., Супрун М. О.

Мета статті є: розкрити стан теоретичної проблеми розумово відсталості у спеціальній психології.

Виклад основного матеріалу. Психолого-педагогічна допомога дітям з психофізичними порушеннями керується гуманістичними тенденціями та принципами. Саме вони визначають мету та основні завдання в області спеціальної психології та корекційної педагогіки під час освітнього процесу в інклюзивних та спеціальних закладах: соціалізація та адаптація дитини, підготовка до міжособистісної взаємодії в умовах навчання і, як наслідок, повноцінне включення до суспільного життя.

Досить чисельну групу з особливостями розвитку складають діти з інтелектуальною дисфункцією, у яких наявне дифузне органічне ураження кори головного мозку, яке має наслідками недорозвиток всієї пізнавальної діяльності та емоційно-вольової сфери (Лубовський, В.І.,1989).

Вивчення особливостей особистості, прояву психічних процесів, причин, симптомів, перебігу та можливостей корекції РВ становлять собою одну з ключових частин дефектології та утворюють окрему галузь – олігофренопсихологію. На важливість дослідження розумової відсталості вказує засновник сучасної спеціальної науки Л.С.Виготський, думки якого передає В.І.Лубовський, в розумінні того, що дитина з розумовою відсталістю має значні резерви для розвитку.

В Україні дослідженням розумової відсталості займалися ряд науковців, зокрема Н. М. Стадненко, С. П. Миронова, В. М. Синьов, О. В. Гаврилов, М. П. Матвеева, Т. Д. Ілляшенко, А. Г. Обухівська, В. А. Липа, В. І. Бондар, М. О. Супрун та ін.

Значні наукові доробки з даної проблематики було представлено дослідниками з пострадянського простору, починаючи з Л.С.Виготського та його послідовників: В. І. Лубовський, М. С. Певзнер, С. Я. Рубінштейн, В. Г. Петрова, Д. Н. Ісаєв.

Власне наукове дослідження даної проблеми розпочалося на початку ХІХ ст., коли француз Жан Ескіроль вперше відокремив розумову відсталість (під назвою ідіотія) від хвороб психіки, розуміючи її як стійкий стан внаслідок порушеного розвитку, в якому завжди має місце недорозвиток інтелекту(Лубовський, В.І.,1989).

Уваги заслуговує методика російського психіатра початку ХХ ст. Г.І.Россолімо. Методика «11 психологічних профілів» мала більші можливості, ніж шкала Біне-Сімона. Г.І.Россолімо спирався на уявлення про структуру психіки та оцінював такі сфери як воля, увага, точність і міцність сприйняття, зорова пам'ять, мовленнєва пам'ять, числова пам'ять, осмисленість, комбінаторні можливості, кмітливість, уява, спостережливість (Лубовський, В.І.,1989).

Навчання дітей з розумовою відсталістю в Україні радянської доби здійснювалося в спеціальних допоміжних школах і було спрямовано на максимальну корекцію недоліків їх розвитку, підготовку до трудової діяльності та соціальну реабілітацію.

Ідея про складну структуру аномального розвитку, яка була висунута Л. С. Виготським в тридцять років минулого століття, і в подальшому активно розвивалась у дефектологічній науці (В. І. Лубовський, О. М. Мастюкова, М. С. Певзнер, В. Г. Петрова, С. Я. Рубінштейн, Ж. І. Шиф та ін.).

Поняття «розумова відсталість» об'єднує досить різні форми патологій, які проявляються в порушенні діяльності мозку, своєрідність якого займає ключову позицію в загальному недорозвитку психіки. Виділяють типові та атипові, ускладнені та неускладнені форми РВ (К. С. Лебединська, О. М. Мастюкова, М. С. Певзнер) (Рубінштейн, С.Я., 1986).

Синьов В. М., Матвеева М. П., Хохліна О. П. визначають розумову відсталість як виразне, незворотне системне порушення пізнавальної діяльності, яке виникає внаслідок дифузного органічного пошкодження кори головного мозку (Синьов, В.М., 2008). Розумова відсталість виявляється у тотальному психічному недорозвитку.

Варто зазначити, що розумову відсталість не варто трактувати як «недостатність розуму». Це зміни всієї особистості та психіки якісного характеру, які стали результатом органічного ушкодження ЦНС.

Визначення розумової відсталості ґрунтується на статистичній концепції – показниках ІQ. До того ж диференціація розумова відсталість певною мірою залежать і від соціальних інститутів. Початок навчання в школі стає основною точкою, на якій порівнюються здібності дітей і найбільш вірогідним стає виявлення недоліків.

Враховуючи широту коливань когнітивного функціонування і його порушень, системи класифікації розумової відсталості завжди намагалися певним чином описати різні ступені інтелектуального порушення. За МКХ-10, розробленою Всесвітньою організацією охорони здоров'я,

поділяють ступені відсталості на легку (рівень IQ складає 50-69), помірну (IQ 35-49), важку (IQ 20-34) і глибоку (IQ менше 20). Крім того, виділяють неуточнену РВ та з супутніми поведінковими відхиленнями або без них. До ускладнених форм відносять ще синдром Дауна та синдром Мартін-Белла.

Варто вказати на досить відмінну класифікацію розумової відсталості американських дослідників. Американська асоціація розумової відсталості перемістила фокус уваги на рівні необхідної допомоги та підтримки. Замість традиційного розділення по ступенях порушення розумового розвитку, яке ґрунтується на інтелектуальні IQ, вона класифікує людей з розумовою відсталістю, враховуючи рівень їх потреби в допомозі: періодична, обмежена, велика та глибока (Меш Е., Вольф Д., 2003).

Під час дослідження питання класифікації розумової відсталості, доцільним вважаємо виділити різні підходи та критерії до диференціації порушення. Насамперед, це клінічний, освітній, психометричний та соціально-компетентнісний підходи.

М.Певзнер запропонувала власну класифікацію дітей з розумовою відсталістю, так звану «типологію станів» з прямим виходом на систему медичної та корекційно-розвиткової роботи. Вона виділяє 5 типів «олігофренії»: неускладнена, для якої характерним є відносно поверхнєве ураження кори головного мозку без ураження підкірки; ускладнена порушенням нейродинаміки (переважанням збудження чи гальмування); з порушенням функцій аналізаторів; з психопатоподібними формами поведінки – поєднання дифузного ураження кори головного мозку та підкірки; з вираженою лобною недостатністю (Певзнер, М.С., 1959).

При диференціації розумової відсталості варто чітко підкреслити обов'язкову наявність трьох критеріїв: органічного порушення кори головного мозку дифузного характеру, комплексного порушення інтелекту, незворотність та непрогресивність даних змін. При відсутності хоча б одного критерію мова буде йти про порушення іншого типу.

Дитина з інтелектуальним порушенням проходить всі стадії розвитку психіки в нормі, а саме: всі стадії онтогенезу, сенситивні періоди, провідну діяльність, але змінюється темп розвитку, його терміни, якісні та кількісні характеристики (Синьов, В.М., 2008).

Висновок. Підсумовуючи вищесказане, необхідно відзначити, що вітчизняними та закордонними дослідниками зроблено значний внесок у розкриття змісту поняття «розумова відсталість», її причин, проявів та симптомів. Розумова відсталість представляє собою обмеженість

розумового розвитку і, як наслідок, обмеження життєдіяльності. Проте при спеціальному навчанні і своєчасній корекції діти все ж таки здатні оволодіти навчальними компетенціями. Для власного дослідження беремо за основу визначення поняття розумова відсталість Д.Ісаєва, який визначає її як сукупність різних спадкових, вроджених або набутих в ранньому віці стійких, непрогресивних синдромів загального психічного недорозвитку, що проявляються в утрудненні соціальної адаптації через інтелектуальне порушення. Основними критеріями розумової відсталості виступають психічні процеси, вивчені під час діагностики. На сучасному етапі тест IQ став основним стандартом для діагностики розумової відсталості в поєднанні з іншими навичками та здібностями дитини.

Перспективи подальших досліджень. Може виступити в емпіричному вивченні порушенні інтелектуального розвитку.

Список використаної літератури:

1. Лубовский В. И. Психологические проблемы диагностики аномального развития детей / Науч.-исслед. ин-т дефектологии Акад. пед. наук СССР. — М.: Педагогика, 1989. — 104 с.
2. Рубинштейн С. Я. Психология умственно отсталого школьника (idem, idem).- М.,1986.
3. Синьов В. М. Психология розумово відсталої дитини : підруч. / В. М. Синьов, М. П. Матвєєва, О. П. Хохліна. - К.: Знання, 2008. – 359 с.
4. Мэш Э., Вольф Д. Детская патопсихология. Нарушения психики ребенка — СПб.: ПРАЙМ_ЕВРОзнак 2003. — 384 с.
5. Певзнер М.С. Дети-олигофрены (Изучение детей-олигофренов в процессе их воспитания и обучения). М., Изд-во АПН РСФСР, 1959. 486 с.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ ПІДЛІТКІВ, ЯКІ ЗАЙМАЮТЬСЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ІГРАМИ

УДК 159.9.07

Щербатюк Андрій Миколайович,
*студент спеціальності 053 «Психологія»,
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»*

Актуальність дослідження. У зв'язку з тим, що в підлітковому віці пізнавальні процеси зазнають серйозних змін, які наближують юну особистість до рівня дорослого, важливо глибоко розуміти механізми і закономірності розвитку пізнавальних процесів у підлітків, визначити чинники якісного впливу на них та підходи до ефективної роботи